

Turiny

Turiny	1
Įvadas	2
1. Teisinė elektroninio parašo aplinka	3
2. Organizacinė elektroninio parašo aplinka	6
3. Planavimo dokumentai, susiję su el. parašu Lietuvoje	8
4. Valstybinių institucijų dalyvavimas elektroninio parašo diegime	10
5. Projektų valdymas	11

LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS KONTROLĖ

VALSTYBINIO AUDITO ATASKAITA

ELEKTRONINIO PARAŠO DIEGIMO VERTINIMAS

2003 m. gruodžio 12 d. Nr. 2010-21

Vilnius

Įvadas

Veiklos audito 1-ojo departamento direktoriaus 2003-10-16 pavedimu Nr. 2010-21 atliktas auditas Informacinės visuomenės plėtros komitete prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau tekste – IVPK). Siekiant surinkti būtinus įrodymus ir tikintis geresnių audito rezultatų buvo analizuojama informacija gauta iš valstybės įmonių, valstybinių institucijų ir privačių bendrovių.

Auditą atliko Veiklos audito 1-ojo departamento vyresnysis valstybinis auditorius Irmantas Aleliūnas.

Audito tikslas – įvertinti elektroninio (toliau tekste – el.) parašo diegimą ir diegimo problemas.

Audito objektas – el. parašo diegimas. El. parašo diegimas Lietuvoje pradėtas 1996 m. Ryšių ir informatikos ministerijos iniciatyva. Ryšių ir informatikos ministerija buvo panaikinta 1998 metais, todėl funkcijas, susijusias su el. parašu, perėmė Valdymo reformų ir savivaldybių ministerija. Panaikinus Valdymo reformų ir savivaldybių ministeriją funkcijas, susijusias su informacinės visuomenės plėtra, 2001 m. perėmė Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau tekste – IVPK) ir Vidaus reikalų ministerijos Informacinės politikos departamentas (toliau tekste – VRM IPD).

Audito subjektas – Informacinės visuomenės plėtros komitetas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės. Vyriausybė 2002-04-23 nutarimu Nr. 568 „Dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos“ įgaliojo IVPK vykdyti el. parašo priežiūros institucijos funkcijas. Svarbiausi IVPK uždaviniai:

- dalyvauti formuojant valstybės informacijos technologijų ir telekomunikacijų (toliau tekste – ITT) kūrimo Lietuvos Respublikoje politiką ir koordinuoti jos įgyvendinimą;
- koordinuoti ITT infrastruktūros, atitinkančios Europos Sąjungos reikalavimus, projektavimą, kūrimą ir plėtrą;
- pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus informacinės visuomenės plėtros strateginio planavimo dokumentus koordinuoti ITT plėtrą valstybėje – užtikrinti visiems Lietuvoje esantiems vartotojams vienodas galimybes naudotis ITT priemonėmis, skatinti ITT paslaugų teikėjų konkurenciją, plėsti gyventojų ir juridinių asmenų komunikavimą su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis;
- koordinuoti šiuolaikinių technologijų diegimą, formuoti kartu su ministerijomis, kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis technologinę inovacinę Lietuvos Respublikos ūkio plėtros politiką.

Audituojamas laikotarpis – 2001-2003 III ketvirtis. Dalis surinktų audito įrodymų apima laikotarpį nuo 1999 m.

Auditas buvo atliktas – 2003-10-16 – 2003-12-12.

Auditas atliktas žinant IVPK direktoriui Aurimui Matuliui.

Audito metu siekta nustatyti ar sudarytos sąlygos el. parašo diegimui, ar koordinuojamas el. parašo infrastruktūros kūrimas, plėtra ir diegimas, ar skatinamas el. parašo naudojimas gyventojų ir juridinių asmenų bendravime su valstybės ir savivaldybių institucijomis bei įstaigomis.

Auditas atliktas vadovaujantis INTOSAI standartais ir Valstybinio audito reikalavimais. Atliekant auditą taikytos audito procedūros – dokumentų analizė, interviu, apklausa raštu. Vertinant projektų valdymą naudota Informacijos ir susijusių technologijų kontrolės tikslų metodika (toliau tekste – COBIT).

1. Teisinė elektroninio parašo aplinka

El. parašo diegimas buvo numatytas Lietuvos pasirengimo narystei Europos Sąjungoje programos (Nacionalinė *acquis* priėmimo programa) teisės derinimo priemonių planuose. Europos Sąjungoje el. parašą reglamentuoja Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 1999-12-13 direktyva 1999/93/EC. Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymas suderintas su minėta direktyva. El. parašą taip pat reglamentuoja Lietuvos Respublikos Vyriausybės (toliau tekste – Vyriausybės) nutarimai ir IVPK direktoriaus įsakymai. Apibendrinta el. parašo teisinė aplinka pavaizduota 1 pav.

įtrauktos į Lietuvos Respublikos Vyriausybės Informacinės visuomenės plėtros komisijai 2003 m. teiktą Lietuvos Respublikos informacinės visuomenės plėtros pagrindų įstatymo koncepcijos projektą.

IVPK nuostatuose numatyta funkcija formuoti ir įgyvendinti el. dokumento ir el. parašo naudojimo politiką. IVPK Informacinių technologijų departamento Elektroninio parašo priežiūros skyriaus nuostatuose nurodyta funkcija stebėti el. parašo naudojimo praktiką, siūlomus ir diegiamus sprendimus, nagrinėti sėkmingų verslo atvejų pavyzdžius, prognozuoti galimas el. parašo raidos kryptis ir teikti su tuo susijusius pasiūlymus.

Lietuvos Respublikos elektroninio parašo įstatymo 2 straipsnio 4 skyriuje nurodyta, kad el. parašas, tai duomenys, kurie įterpiami, prijungiami ar logiškai susiejami su kitais duomenimis pastarųjų autentiškumui patvirtinti ir (ar) pasirašančiam asmeniui identifikuoti. Minėto įstatymo 2 straipsnio 5 skyriuje nurodyta, kad saugus elektroninis parašas – elektroninis parašas, kuris:

- 1) yra vienareikšmiškai susietas su pasirašančiu asmeniu;
- 2) leidžia identifikuoti pasirašantį asmenį;
- 3) yra sukurtas priemonėmis, kurias pasirašantis asmuo gali tvarkyti tik savo valia;
- 4) yra susijęs su pasirašytais duomenimis taip, kad bet koks šių duomenų pakeitimas yra pastebimas.

Minėtos sąvokos atitinka Europos Parlamento ir Europos Sąjungos Tarybos 1999-12-13 direktyvoje 1999/93/EC pateiktus el. parašo ir saugaus el. parašo apibrėžimus.

Lietuvoje atvirose informacinėse sistemose nenaudojamas saugus el. parašas, nes versle diegiamos kitos, pigesnės, asmens tapatybės nustatymo technologijos. IVPK yra nustačiusi minėtą problemą ir pripažino, kad nesaugus el. parašas padeda identifikuoti asmenį, tačiau neužtikrina pasirašytų duomenų autentiškumo, todėl tokių technologijų naudojimas ne visose srityse gali tenkinti išorinius reikalavimus.

Išvada

IVPK parengta elektroninį parašą reglamentuojanti teisinė bazė nesudaro kliūčių pradėti diegti elektroninį parašą, tačiau šiuo metu privačios bendrovės naudoja nesaugaus elektroninio parašo technologijas, todėl saugus elektroninis parašas atvirose informacinėse sistemose Lietuvoje neįdiegtas.

Rekomendacija

Nustatyti sritis, kuriose nesaugaus elektroninio parašo naudojimas gali neužtikrinti išorinių reikalavimų ir, įvertinus riziką, inicijuoti siūlymus dėl galimybių atskirose srityse naudoti nesaugu elektroninį parašą.

2. Organizacinė elektroninio parašo aplinka

IVPK vykdo el. parašo priežiūros institucijos funkcijas. IVPK direktoriaus 2002-04-12 įsakymu Nr. 41 patvirtintuose Informacinių technologijų departamento Elektroninio parašo priežiūros skyriaus nuostatuose nurodyti uždaviniai:

- dalyvauti įgyvendinant valstybės politiką el. parašo naudojimo srityje;
- koordinuoti sertifikavimo paslaugų teikėjų veiklą;
- formuoti el. parašą reglamentuojančių teisės aktų bazę;
- prižiūrėti, kaip sertifikavimo paslaugų teikėjai laikosi nustatytų reikalavimų;
- siekti el. parašo techninio ir technologinio suderinamumo vietiniu ir tarptautiniu lygiu;
- bendradarbiauti su kitų šalių el. parašo priežiūros institucijomis;
- siekti, kad registracijos, akreditavimo, atitikties įvertinimo rezultatai bei paslaugų teikėjų veikla būtų pripažįstama tarptautiniu lygiu.

Audito metu pastebėta, kad dvi valstybinės institucijos – VRM IPD ir IVPK gali dubliuoti savo funkcijas. VRM IPD ir IVPK pagrindiniai uždaviniai pateikti 1 lentelėje.

1 lentelė. VRM IPD ir IVPK nuostatuose numatyti pagrindiniai uždaviniai.

VRM IPD uždaviniai	IVPK uždaviniai
<ul style="list-style-type: none"> • dalyvauti formuojant valstybės informacinės politikos strategiją ir informacinę infrastruktūrą, tenkinančias valstybės institucijų, ūkio subjektų bei gyventojų informatikos poreikius, prisidėti prie jų įgyvendinimo; • dalyvauti koordinuojant valstybės institucijų informacinių technologijų saugos užtikrinimą; • dalyvauti koordinuojant automatizuoto išlaptintų duomenų apdorojimo politikos įgyvendinimą. 	<ul style="list-style-type: none"> • dalyvauti formuojant valstybės informacijos technologijų ir telekomunikacijų (toliau vadinama – ITT) kūrimo Lietuvos Respublikoje politiką ir koordinuoti jos įgyvendinimą; • koordinuoti ITT infrastruktūros, atitinkančios Europos Sąjungos reikalavimus, projektavimą, kūrimą ir plėtrą; • pagal Lietuvos Respublikos Vyriausybės patvirtintus informacinės visuomenės plėtros strateginio planavimo dokumentus koordinuoti ITT plėtrą valstybėje – užtikrinti visiems Lietuvoje esantiems vartotojams vienodas galimybes naudotis ITT priemonėmis, skatinti ITT paslaugų teikėjų konkurenciją, plėsti gyventojų ir juridinių asmenų komunikavimą su valstybės ir savivaldybių institucijomis ir įstaigomis; • koordinuoti šiuolaikinių technologijų diegimą, formuoti kartu su ministerijomis, kitomis valstybės institucijomis ir įstaigomis technologinę inovacinę Lietuvos Respublikos ūkio plėtros politiką

Vidaus reikalų ministerija (toliau tekste – VRM) šiuo metu rengia Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planą. Minėtame plane už el. valdžios projektų valdymą numatoma paskirti atsakingais VRM, o už el. valdžios projektų koordinavimą ir stebėjimą – IVPK. Vyriausybės 2000-2004 metų programos įgyvendinimo priemonėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-02-09 nutarimu Nr. 149 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2000-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ buvo nurodyta, kad el. parašo kūrimo dalyvauja visos ministerijos,

o VRM koordinuoja darbus. Vyriausybės 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonėse, patvirtintose Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-10-04 d. nutarimu Nr. 1196 „Dėl Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių patvirtinimo“ nurodyta, kad už šiuolaikinės galinčios plėstis el. parašo infrastruktūros sukūrimą atsakingi IVPK ir Teisingumo ministerija. Vyriausybės 2001-08-10 d. nutarimu Nr. 984 „Dėl Informacinės visuomenės plėtros strateginio plano patvirtinimo“ patvirtintame Informacinės visuomenės plėtros strateginiame plane nurodyta, kad už naudojimosi el. parašu sąlygų sudarymą ir užtikrinimą bei el. atsiskaitymo sistemų funkcionavimą atsakingi IVPK, Teisingumo ministerija, VRM ir Ūkio ministerija. IVPK ir VRM IPD funkcijos, susijusios su el. parašu ir el. parašo infrastruktūros kūrimo darbų koordinavimu, valdymu, bei priežiūra, pateiktos 2 lentelėje.

2 lentelė. IVPK ir VRM funkcijos, susijusios su el. parašu.

Teisės aktas	Numatyta funkcija	Institucija
LRV 2000-2004 metų programos įgyvendinimo priemonės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. vasario 9 d. nutarimu Nr. 149	Sukurti el. parašo infrastruktūrą	VRM (koordinuoja darbus) dalyvauja visos ministerijos
LRV 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonės, patvirtintos Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. spalio 4 d. nutarimu Nr. 1196	Sukurti šiuolaikinę galinčią plėstis el. parašo infrastruktūrą	IVPK, Teisingumo ministerija
Informacinės visuomenės plėtros strateginis planas, patvirtintas Lietuvos Respublikos Vyriausybės 2001 m. rugpjūčio 10 d. nutarimu Nr. 984.	Sudaryti sąlygas naudoti el. parašą ir užtikrinti, kad funkcionuotų elektroninio atsiskaitymo sistemos	IVPK, Teisingumo ministerija, VRM, Ūkio ministerija
LRV 2002-04-23 nutarimas Nr. 568 dėl elektroninio parašo priežiūros institucijos.	Vykdyti el. parašo priežiūros institucijos funkcijas	IVPK
Elektroninės valdžios koncepcijos įgyvendinimo priemonių planas (rengiamas projektas)	El. valdžios projektų valdymas ir viešųjų paslaugų teikimo naudojant skaitmenines technologijas priežiūra El. valdžios projektų koordinavimas ir stebėjimas	VRM IVPK

Išvada

IVPK ir VRM IPD dalis uždavinių ir funkcijų, susijusių su elektroniniu parašu ir elektroninio parašo infrastruktūros kūrimo darbų koordinavimu, valdymu, bei priežiūra, nėra aiškiai atskirtos, todėl susidaro prielaidos neefektyviam elektroninio parašo diegimui ir koordinavimui.

Rekomendacija

Inicijuoti teisės aktų, susijusių su elektroniniu parašu ir elektroninio parašo infrastruktūros kūrimo darbų koordinavimu, valdymu, bei priežiūra, patikslinimus užtikrinančius aiškų funkcijų pasidalinimą tarp IVPK ir VRM IPD.

3. Planavimo dokumentai, susiję su el. parašu Lietuvoje

Vyriausybės 2000-02-28 nutarimu Nr. 229 „Dėl Lietuvos nacionalinės informacinės plėtros koncepcijos“ (toliau tekste Koncepcijos) patvirtintoje Koncepcijoje numatytas uždavinys sudaryti sąlygas vartoti el. parašą ir užtikrinti, kad funkcionuotų el. atsiskaitymo sistemos. Minėtoje Koncepcijoje siekiamas rezultatas, kad beveik visi tarnautojai turės procesorines korteles su el. parašu ir dirbs su el. dokumentais. Koncepcijos įgyvendinimui patvirtintas Informacinės visuomenės plėtros strateginis planas (toliau IVP planas), apimantis laikotarpį nuo 2001 m. iki 2004 m. Vyriausybė 2001-08-10 d. nutarimu Nr. 984 pavedė IVPK tvirtinti kasmetinius Lietuvos informacinės visuomenės plėtros detaliuosius planus.

IVP plane iškeltas tikslas „sudaryti sąlygas naudoti elektroninį parašą ir užtikrinti, kad funkcionuotų elektroninio atsiskaitymo sistemos“. IVP plane nurodyti laukiami rezultatai:

- sukurti el. parašo sertifikavimo priežiūros tarnybą – 2001 metų IV ketvirtis;
- parengti sertifikavimo centrų darbo reglamentą, paslaugų teikimo sąlygas ir konkurso sąlygas – 2002 metų I ketvirtis;
- konkurso tvarka įsteigti 2-3 el. parašo sertifikavimo centrus – 2002 metų I ketvirtis;
- parengti el. dokumento įstatymo projektą – 2001 metų IV ketvirtis;
- valstybės tarnautojus aprūpinti valstybės tarnautojų pažymėjimais su el. parašu – 2002 metų I ketvirtis;
- valstybės institucijose naudoti el. parašą – 2002 metų II ketvirtis;
- sukurti el. dokumentų saugojimo sistemą – 2002 metų II ketvirtis.

Už minėtų darbų vykdymą atsakingu paskirtas IVPK, Teisingumo ministerija, VRM, Ūkio ministerija. IVP plane iškelto tikslo „sudaryti sąlygas naudoti el. parašą ir užtikrinti, kad funkcionuotų el. atsiskaitymo sistemos“ pasiekimui 2001-2002 m. buvo prognozuota panaudoti 5000 tūkst. Lt.

Vyriausybės 2001-2004 metų programoje, patvirtintoje Lietuvos Respublikos Seimo 2001-07-12 nutarimu Nr. IX-455, numatyta:

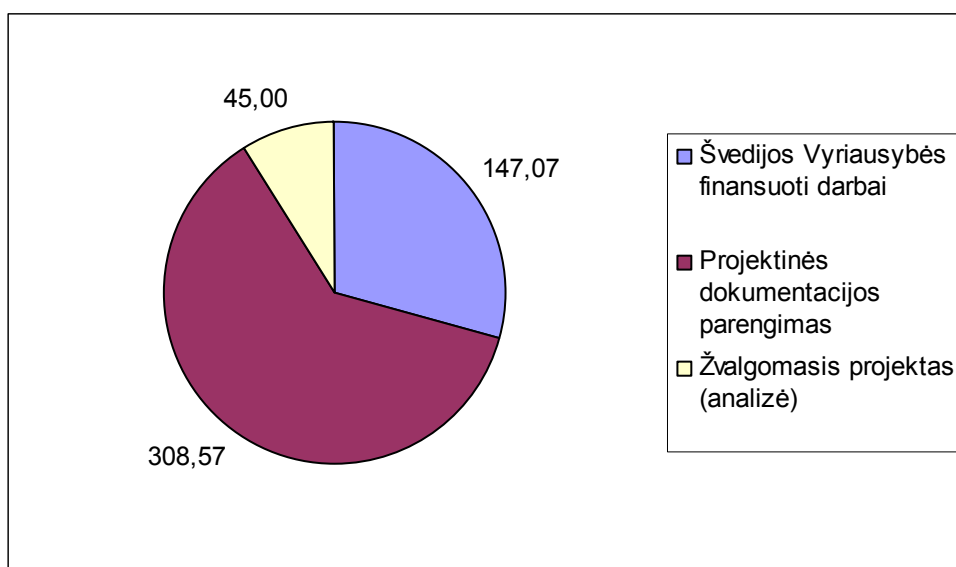
- sukurti šiuolaikinę, galinčią plėstis el. parašo infrastruktūrą, parengti techninę ir teisinę bazę, sukurti sertifikavimo centrų priežiūros instituciją,
- sukurti el. parašo naudojimo infrastruktūrą.

Informacinės visuomenės plėtros komisija 2002-01-15 posėdyje pritarė nuostatai artimiausiu laiku nesteigti valstybinio sertifikavimo centro. Šiai nuostatai pritarta ne IVPK iniciatyva. Audito metu negauta informacijos, kad Informacinės visuomenės plėtros komisija būtų atsižvelgusi į VĮ „Infostruktūra“ atliktus darbus (2 pav.), susijusius su valstybinio sertifikavimo centro steigimu.

VĮ „Infostruktūra“ el. parašo infrastruktūros (valstybinio sertifikavimo centro) kūrime dalyvavo nuo 1996 metų. VĮ „Infostruktūra“ pateiktoje informacijoje nurodyta, kad darbų, susijusių su el. parašu (2

pav.), 1999-2002 metais atlikta iš viso už 580, 29 tūkst. Lt. Iš jų darbų, susijusių tiesiogiai su valstybinio sertifikavimo centro diegimu atlikta už 500,64 tūkst. Lt (iš jų 147,03 tūkst. Lt – Švedijos Vyriausybės skirtos lėšos). VĮ „Infostruktūra“ ir Valdymo reformų ir savivaldybių ministerijos 1999-11-30 sutartyje Nr. 99/2.1 buvo numatyta įsteigti valstybinį sertifikavimo centrą. Informacinės visuomenės plėtros komisijai 2002-01-15 posėdyje pritarus nuostatai artimiausiu laiku nesteigti valstybinio sertifikavimo centro, darbai, susiję su valstybinio sertifikavimo centro steigimu, buvo nutraukti. Dėl minėtos priežasties 500,64 tūkst. Lt (iš jų 147,03 tūkst. Lt – Švedijos vyriausybės parama) panaudota nerezultatyviai, nes nepasinaudota VĮ „Infostruktūra“ atliktų darbų rezultatais. Iki audito pabaigos Lietuvoje nepradėtos teikti kvalifikuoto sertifikavimo centro paslaugos. VĮ „Infostruktūra“ 2001 m. rengė investicinį projektą, kuriame atliko valstybinio sertifikavimo centro atsipirkimo analizę. Buvo prognozuota, kad pirmus tris veikimo metus valstybinis sertifikavimo centras turėjo būti išlaikomas valstybės. Dar dvejus metus reikėtų dalinės valstybės paramos. Be valstybės paramos valstybinis sertifikavimo centras būtų galėjęs veikti po penkių metų. Minėtuose skaičiavimuose nevertintos reikalingos investicijos į valstybinių institucijų informacinių sistemų pertvarkymą ir daryta prielaida, kad per metus bus suteikiama 100 000 sertifikatų. Iki šiol neatlikti tyrimai kokią naudą, įdiegus el. parašą, gautų Lietuvos piliečiai, verslas ir valstybė.

2 pav. VĮ „Infostruktūra“ atlikti darbai (tūkst. Lt), susiję su el. parašo infrastruktūros kūrimu.

Vyriausybė 2002-04-30 nutarimu Nr. 600 „Dėl Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2002 metų detaliojo plano“ patvirtinimo Lietuvos informacinės visuomenės plėtros 2002 m. detalųjį planą. Minėtame plane nenumatyta kurti el. parašo techninę infrastruktūrą. Atsižvelgdamas į Lietuvos informacinės visuomenės plėtros detalius planus IVPK rengia savo metinius veiklos planus. IVPK 2002 metinio veiklos plano forma galėtų būti geros praktikos pavyzdžiu, nes plane nurodomi keliami tikslai ir

uždaviniai, priemonės, reikalingos lėšos, įgyvendinimo terminai, pagrindas ir atsakingas padalinys arba asmuo. IVPK metiniuose planuose buvo numatyta įsteigti el. parašo priežiūros funkcijas vykdančią instituciją ir parengti el. parašo infrastruktūrą reglamentuojančią teisinę bazę. IVPK 2002 m. įvykdė metiniame veiklos plane numatytus uždavinius. IVPK 2003 m. plane numatyta dauguma darbų atlikti III ir IV ketvirtyje, todėl audito metu jų įgyvendinimas nenagrinėtas.

Išvada

Nevykdomas Informacinės visuomenės plėtros strateginis planas, nes neįsteigti 2-3 el. parašo sertifikavimo centrai.

Rekomendacija

Inicijuoti valstybinio sertifikavimo centro steigimo tikslingumo pagrindimo apsvaustymą ir įvertinti galimas alternatyvas, pvz. galimybes pasinaudoti užsienio šalių sertifikavimo centrų paslaugomis, galimybes atskirose srityse pasinaudoti nesaugiu elektroniniu parašu, ir (arba) sertifikavimo centro steigimą privačiomis lėšomis.

Inicijuoti Informacinės visuomenės plėtros strateginio plano ir Vyriausybės 2001-2004 metų programos įgyvendinimo priemonių, susijusių su elektroniniu parašu, patikslinimus.

4. Valstybinių institucijų dalyvavimas elektroninio parašo diegime

Vyriausybės 2000-2004 metų programos įgyvendinimo priemonėse buvo numatyta, kad el. parašo infrastruktūros kūrimo dalyvauja visos ministerijos. Vyriausybės 2001-2004 metų programoje ir IVP plane ministerijų ir kitų valstybinių institucijų dalyvavimas el. parašo diegime nenumatytas.

Informacija apie el. parašo diegimą audito metu gauta iš septynių valstybinių institucijų. Lietuvos archyvų departamentas prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės, Muitinės departamentas prie Lietuvos Respublikos finansų ministerijos ir Valstybinė kelių transporto inspekcija prie Lietuvos Respublikos susisiekimo ministerijos nurodė, kad neatliko darbų, susijusių su el. parašo diegimu.

Audito metu nustatyta, kad valstybinėse institucijose uždaros el. parašo sistemos įdiegtos Lietuvos banke, Ryšių reguliavimo tarnyboje prie LRV ir Valstybės tarnybos departamente prie VRM. Lietuvos bankas nurodė, kad 1999-2003 metais Lietuvos banke el. parašo techninei ir programinei įrangai panaudota 2 051,23 tūkst. Lt. Dalis įrangos, diegtos nuo 1999 m., technologiškai paseno, tačiau Lietuvos banke nuo 2002-08-28 veikia el. sertifikavimo sistema, skirta aptarnauti visas Lietuvos banko informacines sistemas.

Audito metu negauta informacijos, kad valstybinės institucijos būtų pasirengusios naudoti el. parašą atvirose informacinėse sistemose.

Audito metu surinkus informaciją iš septynių valstybinių institucijų ir valstybės įmonių nustatyta, kad tyrimai dėl el. parašo teikiamos naudos neatlikti nei vienoje iš šių institucijų, tačiau visos institucijos teigia, kad įdiegti el. parašą naudinga ir nurodo, kad el. parašo diegimas sukurs nematerialią naudą.

IVPK nuostatuose nurodyta, kad IVPK „renka ir analizuoja informaciją apie valstybės institucijose ir įstaigose įdiegtus ir diegiamus ITT projektus ir tam naudojamas lėšas, teikia Lietuvos Respublikos Vyriausybei pasiūlymus dėl ITT, kitų šiuolaikinių technologijų plėtrai reikalingų lėšų ir efektyvesnio jų panaudojimo“. Audito metu nustatyta, kad IVPK nerenka informacijos apie kitų valstybinių institucijų ir valstybės įmonių lėšas, naudotas kvalifikuotu sertifikatu nepatvirtinto el. parašo (toliau tekste – nekvalifikuotu parašo) diegimui. Kvalifikuotas sertifikatas – sertifikatas, kurį sudarė Vyriausybės ar jos įgaliotos institucijos nustatytus reikalavimus atitinkantis sertifikavimo paslaugų teikėjas.

Išvada

Valstybinės institucijos nepasirengusios naudoti elektroninį parašą atvirose sistemose, todėl visuomenei, bendraujant su jomis, nėra prasmės naudotis elektroniniu parašu.

IVPK nerenka duomenų apie valstybinių institucijų ir valstybės įmonių lėšas, naudotas nekvalifikuoto elektroninio parašo diegimui. Tai didina riziką, kad IVPK nepateiks analize pagrįstų pasiūlymų, dėl lėšų, reikalingų elektroninio parašo diegimui ir kitų šiuolaikinių technologijų plėtrai, efektyvesnio panaudojimo.

5. Projektų valdymas

IVPK 2002 m. inicijavo ir vykdo „Elektroninio parašo įdiegimo valstybės institucijose pilotinis projektą“ (toliau tekste – investicinis projektas). Pagal investicinio projekto sąmatą buvo numatyta 2003 m. panaudoti 290 tūkst. Lt (konkurso metu pasiūlyta mažesnė kaina todėl, minėta suma sumažėjo iki 119,45 tūkst. Lt). Pagal minėto projekto sąmatą, 2004 m. numatyta panaudoti dar 310 tūkst. Lt.

El. parašo įdiegimo valstybės institucijose investicinio projekto paskirtis „sukurti ir įdiegti programinę įrangą, realizuojančią el. dokumentų mainų standartą, panaudoti el. parašo infrastruktūrą, nustatyti sąsajas su Vyriausybės kanceliarijoje veikiančia pavedimų vykdymo kontrolės sistema, praktiškai įgyvendinti IVPK parengto „Bendrujų reikalavimų valstybės institucijų elektroninių dokumentų valdymo sistemoms ir mainams“ projekto rezultatus“.

Informacinių technologijų projektų vykdymo tvarka nereglamentuota, todėl, mūsų nuomone, juos reikėtų vykdyti vadovaujantis gera praktika, pvz. naudotis Tarptautinės informacinių sistemų audito ir valdymo asociacijos (angl. ISACA) platinama COBIT metodika.

Prieš pradėdant investicinį projektą buvo vertintos organizacinės ir techninės alternatyvos, tačiau neatlikta išsami galimybių studija. Rengiant šį projektą buvo nustatytos pagrindinės kliūtys, grėsmės ir jų šaltiniai, tačiau rizikos analizė neišbaigta, nes nenustatytas grėsmių poveikis.

IVPK metiniame plane nurodyta, kad už investicinį projektą atsakingas Elektroninio parašo skyriaus vedėjas. Pilotinio projekto kūrimo ir diegimo darbus koordinuoja Elektroninio parašo priežiūros skyrius. Bendrą projekto priežiūrą atlieka Elektroninio parašo priežiūros skyrius, atskirų darbų priėmimui sudaromos vertinimo komisijos. Nesukurtas projekto valdymo komitetas. ISACA siūlomoje geroje praktikoje, valdymo komitetą turėtų sudaryti projekte dalyvaujančių institucijų aukšto lygmens vadovai (jie turi turėti įgaliojimus priimti sprendimus). Projekto valdymo komitetas turėtų būti atsakingas už turimų resursų paskirstymą ir terminų laikymosi priežiūrą. Projekto vadovas turėtų atsakyti už standartų ir reikalavimų laikymąsi ir užtikrinti projekto rezultatų kokybę.

Investicinio projekto rezultatų vartotojus atstovauja valstybinių institucijų paskirti atstovai. IVPK pageidavo, kad atstovai turėtų žinių informacinėse technologijose, būtų susipažinę su savoje institucijoje naudojama dokumentų valdymo sistema, galėtų bendradarbiauti su kompiuterinio tinklo administratoriumi dėl teisių įrangos diegimui suteikimo. ISACA platinamoje geroje praktikoje siūloma, kad vartotojus turėtų atstovauti kompiuterizuojamos funkcijos tiesioginiai naudotojai. Auditorių nuomone, per didelis institucijos paskirtų informacinių technologijų specialistų santykis su raštinės specialistų skaičiumi (7:3).

Investiciniame projekte nustatytas kriterijus, kad 2004 m. dvidešimtyje valstybės institucijų bus įdiegta taikomoji programinė įranga elektroninių dokumentų mainams ir el. parašo formavimo bei el. parašo tikrinimo įranga. Projekto dokumentacijoje minėtas kriterijus nepagrįstas. Investiciniame plane nustatytas tarpinis kriterijus, kad 2003 m. projekte dalyvaus penkios valstybinės institucijos. Šiuo metu investiciniame projekte dalyvauja septynios valstybinės institucijos.

Išvada

Auditorių nuomone, investicinio projekto „Elektroninio parašo įdiegimo valstybės institucijose pilotinis projektas“ valdymas nepakankamai formalizuotas ir turi trūkumų – investicinį projektą vykdo ir jo bendrąją priežiūrą atlieka tas pats IVPK skyrius, nesudarytas projekto valdymo komitetas, neatlikta išsami galimybių analizė, nepakankamai atstovaujami vartotojai. Dėl minėtų priežasčių didėja rizika, kad projekto rezultatais bus nepasinaudota, nes institucijos atsisakys diegti sukurtą programinę įrangą, sukurta ir įdiegta įranga gali būti nepatogi galutiniams informacinės sistemos vartotojams ir nepatenkinti veiklos keliamų reikalavimų.

Rekomendacija

Vadovaujantis gera praktika parengti informacinių technologijų projektų valdymo metodiką ir užtikrinti efektyvų projektų valdymą.

Vienas iš minėto investicinio projekto tikslų yra paspartinti ir paskatinti el. paslaugų diegimą verslui ir visuomenei. El. parašo skatinimui IVPK faktinės išlaidos 2001-2003 m. sudarė 35,06 tūkst. Lt. IVPK naudoja įvairias el. parašo skatinimo priemones – rengia seminarus, daro pranešimus konferencijose, publikuoja informaciją tinklapyje, platina spausdintą informaciją. Pateikiamos informacijos turinys susijęs su esama el. parašo situacija Lietuvoje, teisinės bazės pristatymu, IVPK veiklos rezultatų pateikimu ir pan., tačiau visuomenei pateikiamoje informacijoje, nenurodoma elektroninio parašo nauda, elektroninio parašo alternatyvos ir galimybė pasinaudoti užsienio šalių sertifikavimo centrų paslaugomis.

Rekomendacija

Didesnį dėmesį skirti visuomenės švietimui, pvz. neesant sertifikavimo paslaugų tiekėjų Lietuvoje, pateikiamoje informacijoje nurodyti galimybes pasinaudoti užsienio šalių sertifikavimo centrų paslaugomis ir galimybes atskirose srityse naudoti nesaugų elektroninį parašą.

Bendra išvada, dėl audituojamo objekto, t. y. elektroninio parašo diegimo

1. IVPK parengta el. parašą reglamentuojanti teisinė bazė nesudaro kliūčių pradėti diegti elektroninį parašą.

2. Priežastys stabdančios elektroninio parašo diegimą:

- valstybinės institucijos nepasirengusios naudoti elektroninį parašą atvirose sistemose,
- nenustatytos sritys, kur galima naudoti nesaugų elektroninį parašą.

3. Sertifikavimo centrai neįsteigti ir saugus elektroninis parašas atvirose informacinėse sistemose neįdiegtas, nes:

- privačios bendrovės šiuo metu naudoja nesaugaus elektroninio parašo technologijas,
- toliau nevykdomi VI „Infostruktūra“ darbai, susiję su valstybinio sertifikavimo centro steigimu.

4. IVPK nerenka duomenų apie valstybinių institucijų ir valstybės įmonių lėšas, naudotas nekvalifikuoto elektroninio parašo diegimui. Tai didina riziką, kad IVPK nepateiks analize pagrįstų pasiūlymų, dėl lėšų, reikalingų elektroninio parašo diegimui ir kitų šiuolaikinių technologijų plėtrai, efektyvesnio panaudojimo. IVPK ir VRM IPD dalis uždavinių ir funkcijų, susijusių su elektroniniu parašu, aiškiai neatskirta, todėl susidaro prielaidos neefektyviam elektroninio parašo diegimui ir koordinavimui.

Veiklos audito 1-ojo departamento
direktorius

Rimantas Sanajėvas

Veiklos audito 1-ojo departamento
vyresnysis valstybinis auditorius

Irmantas Aleliūnas

Susipažinau:

Informacinės visuomenės plėtros komiteto prie Lietuvos Respublikos Vyriausybės
direktorius

(parašas)

Aurimas Matulis

(data)